

PRINCIPII DE CREDITARE, TIPURI DE CREDITE ȘI MONITORIZAREA CREDITULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Olga IVANOV

Catedra Finanțe și Bănci

Safety and liquidity are the key features of the Bank's credit intermediation services, which are supported by a strong internal risk management framework. Risks arising from the Bank's various activities are rigorously monitored by a risk control unit. The Internal Audit function, which has the same internal reporting lines as Risk Control, focuses much of its attention on monitoring the soundness of the banking operations.

Principala operațiune bancară este creditarea. Într-adevăr, între plasamentele băncilor pe primul loc se află creditele. Felul în care banca alocă fondurile pe care le gestionează poate influența în mod hotărâtor dezvoltarea economică la nivel local sau național. Pe de altă parte, orice bancă își asumă, într-o oarecare măsură, riscuri atunci când acordă credite și, în mod cert, toate băncile înregistrează în mod curent pierderi la portofoliul de credite, atunci când unii debitori nu își onorează obligațiile. Oricare ar fi însă nivelul riscurilor asumate, pierderile la portofoliul de credite pot fi minimizate dacă operațiile de creditare sunt organizate și gestionate cu profesionalism.

Din acest punct de vedere, cea mai importantă funcție a conducerii băncii este de a controla calitatea portofoliului de credite. Principiile de bază ale creditării sunt:

- ✓ Asigurare/garantare – protejarea profitului viitor al băncii contra pierderilor provenite din apariția creditelor neperformante, prin constituirea gajului sau a altor tipuri de garanții în favoarea băncii.
- ✓ Rambursabilitate – acordarea creditelor cu condiția rambursării la scadență.
- ✓ Plata – achitarea dobânzii de către împrumutat pentru utilizarea resurselor creditare.
- ✓ Scadența – în contractul de credit se stabilește termenul de creditare și acest termen trebuie să fie respectat de către împrumutat.
- ✓ Destinația specială – acordarea creditului pentru scopuri bine determinate, indicate în contractul de credit.

Particularitățile creditării bancare, care deosebesc creditul bancar de celelalte forme ale creditării, sunt:

- resursele utilizate pentru creditare care, în mare măsură, sunt împrumutate de către bancă;
- caracterul public al relațiilor legate de creditarea bancară; cu alte cuvinte, la riscul nerambursării sunt supuși și clienții băncii, care au încredințat băncii mijloacele lor bănești;
- activitatea de creditare reprezintă pentru bancă o activitate de bază, efectuată cu titlu profesionist, care aduce băncii partea de bază a beneficiului.

Beneficiarii de credite se grupează în următoarele două categorii:

- ✓ Întreprinderi, persoane juridice sau fizice, rezidenți ai Republicii Moldova (inclusiv filialele întreprinderilor străine), care au capacitate juridică și sunt înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare, sub orice formă organizatorico-juridică, indiferent de tipul de proprietate. În funcție de cifra de afaceri/vânzări nete (criteriul prioritar), numărul de salariați și de alte criterii, întreprinderile se divizează în:

- micro-întreprindere – întreprinderea al cărui număr mediu scriptic anual de salariați nu depășește 9 persoane, iar suma anuală a vânzărilor nete este de până la 3 milioane lei (inclusiv titularii de patente);
- întreprindere mică – întreprinderea al cărei număr mediu scriptic anual de salariați este cuprins între 10 și 50 de persoane inclusiv, iar suma anuală a vânzărilor nete este de până la 10 milioane lei;
- întreprindere mijlocie – între 51 și 100 angajați, vânzări de până la 50 milioane lei;
- întreprindere mare – mai mult de 100 angajați, mai mult de 50 milioane lei vânzări, care deține o poziție dominantă pe piață;
- companii specializate – fiduciare, companii de asigurare, instituții financiare etc.

- ✓ Persoane fizice și juridice nerezidente, a căror creditare se efectuează în conformitate cu prevederile actelor normative în vigoare ale BNM.

După scopul acordării, creditele clienților corporativi se clasifică în următoarele grupe:

- pentru completarea mijloacelor circulante;
- pentru investiții.

După destinația utilizării resurselor, creditele corporative acordate de bancă se clasifică în următoarele grupe:

- credite destinate agriculturii și industriei alimentare – ex.: creșterea, păstrarea și comercializarea recoltei; creșterea, îngrijirea și vânzarea septelului; piscicultură; silvicultură etc.;
- credite pentru construcții și îmbunătățire funciară – ex.: înălțarea sau reconstrucția clădirilor rezidențiale, comerciale sau industriale, construcția blocurilor locative;
- credite pentru industria energetică și a combustibilului – ex.: producerea, importul sau exportul, transportarea, distribuirea, păstrarea și vânzarea resurselor energetice în orice forma: electricitate, benzina, cărbune, alt combustibil etc.;
- credite pentru finanțarea industriei și comerțului – ex.: producerea, comercializarea cu amănuntul sau cu ridicata; prestarea serviciilor: hoteliere, de spălătorie, medicale, de alimentație publică, consultații juridice și contabile etc.;
- credite pentru procurarea imobilului;
- credite pentru construcția drumurilor și transport;
- alte credite – overdraft, factoring, cambii, carduri de credit ș.a.

După termenul de rambursare, creditele acordate de bancă se clasifică în:

- credite pe termen scurt – cu termen de scadență de până la 1 an (pentru finanțarea mijloacelor circulante);
- credite pe termen mediu – cu termen de scadență de la 1 an până la 5 ani (pentru finanțarea mijloacelor circulante, investițiilor capitale, construcției, imobilului);
- credite pe termen lung – cu termen de scadență mai mult de 5 ani (pentru investiții capitale, construcție, imobil).

În dependență de valuta creditelor acordate de bancă, deosebim:

- credite în lei moldovenești – destinate utilizării în Republica Moldova sau, după convertire, folosite pentru executarea operațiunilor de import;
- credite în valută străină – pot fi folosite exclusiv pentru achitarea cu nerezidenți, cu excepția creditelor acordate din resursele organizațiilor financiare internaționale, care pot fi convertite în lei moldovenești și folosite pentru achitarea contractelor cu contragenții pe teritoriul Republicii Moldova.

Portofoliul băncii include (dar nu se limitează la ele) următoarele categorii de produse creditare:

- Credite clasice – finanțare tradițională pentru un termen și scop bine determinat și se rambursează în rate conform graficului stabilit în dependență de fluxul mijloacelor bănești al companiei.
- Linii de credit (de tip revolver) – se deosebește de creditele clasice prin stabilirea unui plafon maxim, în ale cărui limite clientul poate să manevreze cu resursele creditare conform necesităților sezoniere și disponibilităților bănești. Se presupune posibilitatea rambursării parțiale sau în totalitate a creditului și folosirii repetate a resurselor creditare într-un număr nelimitat de ori, în limita plafonului și termenului stabilit al creditului. Calculul dobânzii se face doar pe suma efectiv utilizată din linia de credit. Pentru sumele nesolicitate se calculează (se percepe) un comision de rezervare (angajament).
- Credite overdraft – se oferă pe termen foarte scurt și sunt destinate acoperirii deficitului temporar de mijloace bănești în contul clientului și susținerii operative a solvabilității clientului. În cazul lipsei sau insuficienței mijloacelor bănești pe contul curent al întreprinderii pentru executarea dispozițiilor de plată depuse, contul se alimentează cu resurse creditare în regim automat cu suma necesară pentru a efectua transferul.
- Garanția bancară – reprezintă un angajament scris asumat de bancă (banca-garant) în favoarea unei alte persoane (beneficiarul garanției) de a plăti acesteia o sumă de bani, în cazul în care o altă persoană (ordonatorul), în numele căreia se emite garanția, nu a onorat o anumită obligație asumată printr-un înscris sau a onorat-o defectuos față de beneficiarul garanției. Garanții se oferă pentru garantarea îndeplinirii obligațiilor de livrare sau achitare a mărfurilor, prestare a serviciilor, precum și în scopul amânării taxelor vamale sau TVA la import, sau îndeplinirii obligațiilor asumate în cadrul participării la tendere etc. Garanții simple se emit prin eliberarea unei scrisori de garanție pe hârtie. Garanții documentare se emit prin intermediul SWIFT.
- Credite consorțiale – în cazul finanțării unor proiecte mari, care depășesc limitele creditării băncii, existente conform regulamentelor în vigoare, sau în scopul împărțirii riscurilor, banca poate participa în credite consorțiale în colaborare cu alte bănci, inclusiv cu bănci străine.
- Tranzacții REPO – reprezintă o operațiune ce include două tranzacții consecutive de vânzare-cumpărare a valorilor mobiliare (vânzarea cu obligațiunea de a răscumpăra la o dată determinată și la un preț anumit).
- Factoring – reprezintă cumpărarea de facturi (creanțe) ale clientului, în perioada dintre facturare și încasare care permite afacerii să-și asigure lichiditățile necesare, îmbunătățind fluxul de numerar al clientului.

Factoringul este o operațiune prin care clientul, denumit „aderent”, transferă proprietatea creanțelor sale din facturile comerciale către bancă, denumită „factor”, aceasta având obligația, conform contractului încheiat, de a asigura încasarea creanțelor aderentului, asumându-și riscul de neplată a acestora. Banca, pe baza documentelor primite, plătește suma de bază a valorii nominale a creanțelor.

- Leasing – reprezintă o convenție prin care banca, în calitate de locator (proprietar al mărfii), cedează locatarului (persoana care ia în chirie), pentru o perioadă determinată, dreptul de utilizare a unui bun mobil, imobiliar sau a unui activ incorporeal destinat desfășurării activității de exploatare a locatarului, contra unei plăți, cu opțiunea de cumpărare la scadență, la un preț convenit prin contractul inițial între părți.

După mărime, creditele corporative se clasifică în:

- credite mici – se acorda în sume ce nu depășesc 700000 MDL;
- credite ordinare – se acorda în sume ce depășesc 700000 MDL.

Monitorizarea reprezintă controlul continuu al activității împrumutatului în vederea asigurării rambursării la termen a creditului și dobânzii aferente și reevaluării stării împrumutului acordat. Scopul monitorizării este cunoașterea în permanență a situației împrumutatului pentru depistarea în portofoliul de credit a creditelor problematice sau potențial problematice pentru bancă și intervenirea promptă și efectivă în soluționarea problemelor care apar.

Monitorizarea se efectuează prin următoarele metode:

- ✓ Controlul continuu al încasărilor în contul de decontare al împrumutatului;
- ✓ Analiza trimestrială a stării economico-financiare a împrumutatului, în baza rapoartelor trimestriale prezentate la bancă;

- ✓ Vizitarea sediului clientului și discuția cu clientul, în vederea desfășurării afacerii pentru care a fost acordat creditul;

- ✓ Inspectarea sistematică a gajului pe teren;

Procesul de monitorizare, pentru comodatate, se descompune în următoarele activități:

- ✓ monitorizarea utilizării creditului după destinație;
- ✓ monitorizarea stării economico-financiare a împrumutatului;
- ✓ monitorizarea achitării prompte a dobânzii și rambursării creditului;
- ✓ monitorizarea integrității garanțiilor asigurătorii;
- ✓ monitorizarea clasificării adecvate a creditului (în scopul formării fondului de risc).

Categoria de risc inițială a creditului se specifică la aprobarea creditului.

Pe parcursul perioadei de creditare, trebuie de monitorizat corectitudinea clasificării creditului și de înaintat propuneri privind necesitatea modificării categoriei de risc atribuite creditului, în dependența de situația economico-financiară a debitorului, de serviciul datoriei (respectarea termenelor de rambursare a creditului și de achitare a dobânzii și a altor plăți la credite), existența, integritatea și calitatea gajului, respectarea altor condiții ale contractului de credit, precum și de alte circumstanțe (stare de faliment, reorganizare etc.).

Pentru a depăși deficiențele sistemice și procedurale, care duc la creșterea pierderilor la portofoliul de credit, băncile trebuie să conceapă și să implementeze politici de creditare performante și să angajeze/pregătească un personal de un profesionalism ireproșabil, care să înțeleagă și să respecte disciplina acestor norme. Pentru aceasta este necesar să existe un feedback permanent prin care conducerea băncii să fie informată despre eficiența procesului de control al calității creditelor, astfel încât cele cu probleme să fie detectate și corectate (în limita posibilităților) din timp.

Bibliografie:

1. Legea instituțiilor financiare, nr.550-XIII din 21.07.1995.
2. Legea Republicii Moldova cu privire la gaj, nr.449-XV din 30.07.2001.
3. Regulamentul BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, nr.153 din 25.12.1997.
4. Regulamentul BNM privind încheierea acordurilor cu persoanele afiliate băncilor comerciale, inclusiv eliberarea creditelor, nr.1/09 din 10.11.1995.
5. Regulamentul BNM cu privire la creditele „mari”, nr.3/09 din 01.12.1995.
6. Regulamentul BNM cu privire la creditele expirate, nr.130 din 15.05.1998.
7. Regulamentul BNM cu privire la clasificarea creditelor și formarea reducerilor pentru pierderi la credite (fondul de risc), nr.164 din 22.06.1998.
8. Instrucțiunea BNM cu privire la ordinea acordării creditelor în valuta străină, nr.8/1001 din la 02.02.1996.

Prezentat la 26.04.2008